

Sajtószemle

Pigler Csaba

A magánszakértői bizonyítás létező, avagy nem létező buktatói

Magyar Jog, 2025. 7. szám

A tanulmány egy olyan területet vesz górcső alá, amely a 2016-ban elfogadott új Polgári perrendtartás¹ hatálybalépésével került reflektorfénybe: a magánszakértői bizonyítás. A szerző részletesen elemzi, hogyan alakult a magánszakértői vélemények jogi megítélése az 1952-es Pp.² szabályai alatt, miben újította meg a szabályozást a 2016-os kódex, és milyen gyakorlati, valamint elméleti buktatók merülnek fel e bizonyítási forma alkalmazása során. A cikk egyszerre nyújt történeti kitekintést, gyakorlati példákat és dogmatikai elemzést. Átfogó képet kaphatunk arról, milyen lehetőségeket és veszélyeket hordoz magában a magánszakértői vélemény perbeli felhasználása.

A szerző emlékeztet arra, hogy az 1952. évi Pp. a szakértői bizonyítást a bíróság által kirendelt szakértőhöz kötötte. A felek által csatolt magánszakértői vélemények – bár a gyakorlatban jelen voltak – nem kaptak törvényi elismerést. A becsatolt magánszakértői vélemények jogi státusza sokáig tisztázatlan maradt, és a bírói gyakorlat eseti alapon döntött arról, milyen súlyt tulajdonít nekik. Egyes esetekben a bíróság csupán a fél személyes előadásaként kezelte, máskor önálló bizonyítékként vagy a kirendelt szakértő véleményének ellensúlyaként is értékelte. Ez a sokféle megközelítés bizonytalanságot okozott, ugyanakkor már jelezte a magánszakértő bevonásának igényét. Ezzel szemben az új, 2016-ban elfogadott Pp. már kifejezetten szabályozza a magánszakértői bizonyítást, és a kirendelt szakértői véleménnyel egyenértékű eszközként tekint rá – legalábbis elméletben.

A 2016-os Pp. szakított a korábbi gyakorlat félmegoldásaival: intézményesítette a magánszakértői bizonyítást, és a kirendelt szakértői véleménnyel azonos szintre emelte. A szabályozás ugyanakkor szigorú feltételeket támasztott.

1 A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.).

2 A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: 1952-es Pp.).

Magánszakértőként kizárólag igazságügyi szakértő járhat el, illetve kivételesen eseti szakértő. Ez jelentősen szűkítette a lehetőségeket: a korábban gyakori egyetemi tanszéki vélemények vagy szakmai szervezetek által készített iratok immár nem minősülhetnek szakvéleménynek, legfeljebb okirati bizonyítékként használhatók.

A tanulmány egyik legfontosabb fejezete az aggályosság intézményét elemzi. Az új Pp. meghatározza azokat az eseteket, amikor egy szakvélemény „aggályosnak” minősül, és ezért nem vehető figyelembe bizonyítékként. Míg a kirendelt szakértői vélemény aggályosságának esetei klasszikusak (hiányos, homályos, önellentmondásos), addig a magánszakértőre szigorúbb szabályok vonatkoznak. Különösen aggályosnak tekinthető a vélemény, ha a szakértő nem teljesíti a törvényi kötelezettségeit: nem értesíti az ellenfelet a vizsgálatról, nem reagál az észrevételekre, vagy nem válaszol az ellenfél kérdéseire. Szintén aggályosságra vezet, ha a felek magánszakértői véleményei között releváns szakkérdésben feloldatlan ellentét marad.

A szerző részletesen elemzi azt a kérdést, vajon a magánszakértő köteles-e minden egyes ellenfél által feltett kérdésre válaszolni. A látszat szerint a törvény ilyen kötelezettséget ír elő, de a szerző amellett érvel, hogy a kötelezettségnek világos korlátai vannak. Az ellenfél csak a benyújtott szakvélemény tartalmára, annak értelmezésére és tisztázására tehet fel kérdéseket. Nem várható el a szakértőtől, hogy az ellenfél bizonyítási terhébe tartozó kérdésekre is reagáljon, vagy olyan új vizsgálatokat végezzen, amely nem képezte megbízásának tárgyát. Az irreleváns, kompetencián kívüli vagy túlzottan általános kérdések megválaszolatlanul hagyása nem teszi aggályossá a szakvéleményt. Ez a szabály kulcsfontosságú, hiszen megakadályozza, hogy az ellenfél pusztán kérdésözönnel semlegesítse a másik fél bizonyítását.

Az új szabályozás egyik következménye, hogy ha az egyik fél magánszakértői véleményt nyújt be, az ellenfél is élhet ugyanezzel az eszközzel. Ez szinte elkerülhetetlenül vezet eltérő, sőt ellentétes megállapításokhoz. A szerző hangsúlyozza, hogy az eltérés önmagában nem elegendő az aggályosság megállapításához. Csak a releváns szakkérdésben fennálló, feloldhatatlan ellentét teszi aggályossá a véleményeket. Ha a különbség jogi értékelésből, bizonyítékok mérlegeléséből vagy más, nem szakkérdésnek minősülő körülményből fakad, az a bíróság hatáskörébe tartozik, és nem teszi aggályossá a szakvéleményt. Ez a megkülönböztetés kulcsfontosságú: a szakmai vitát el kell különíteni a jogi vitától.

A tanulmány kiemeli a bíróság aktív szerepét az eljárásban. A bíróság jelezheti, ha egy szakvéleményt aggályosnak tart, és felhívhatja a feleket a hiányosságok pótlására. Ugyanakkor kérdés, mennyire részletesen indokolja majd meg az aggályosságot, és milyen időben teszi ezt. Ha későn születik meg a végzés,

előfordulhat, hogy a felek már nem tudnak új bizonyítási indítványt tenni, ami az eljárás kimenetelét is befolyásolhatja.

A Pp. nem korlátozza, hogy egy aggályosnak talált szakvéleményt hányszor lehet kiegészíteni. Ez akár a perek elhúzódásához is vezethet, hiszen minden újabb kiegészítés újabb köröket nyit. Egyes bírói gyakorlatok megpróbálják korlátozni a kiegészítések számát, de a szerző rámutat: a jogszabály erre nem ad felhatalmazást, így e gyakorlat jogszerűsége vitatható. Ez a helyzet stratégiai dilemmát teremt a felek számára: érdemes-e részletesen vitatni az ellenfél szakvéleményét, ha ezzel valójában annak megerősítését és javítását segítik elő?

A szerző hangsúlyozza, hogy az aggálytalanság önmagában nem jelent sikert. Egy aggálytalan szakvélemény is lehet érdemben elégtelen, ha nem fedi le teljességgel a releváns szakkérdéseket. Így előfordulhat, hogy a bíróság előtt két vagy több, formailag aggálytalan, de részben ellentétes szakvélemény áll, és a bíró mérlegelésére marad, melyik megállapításait tartja megalapozottnak. A feleknek ezért a magánszakértői bizonyítást mindig körültekintően kell alkalmazniuk, tudatában annak, hogy a végeredményt végső soron a bíróság értékelése határozza meg.

A tanulmány világosan rávilágít a magánszakértői bizonyítás kettősségére. Elméletileg egyenrangú a kirendelt szakértői véleménnyel, a gyakorlatban azonban szigorúbb formai és tartalmi követelményeknek kell megfelelnie, ami könnyen a bizonyíték kizárásához vezethet. A tanulmány arra figyelmeztet, hogy a magánszakértői bizonyítás nem "csodafegyver", hanem egy komoly kockázatokkal hordozó eszköz, amelynek használata alapos előkészítést, jogi tudatosságot és stratégiai tervezést igényel. A feleknek mérlegelniük kell, mikor és milyen körben érdemes ezzel élniük, hiszen könnyen előfordulhat, hogy a végeredmény végül kirendelt szakértő bevonásával dől el.

A tanulmány nemcsak a szabályok bemutatására szorítkozik, hanem azok gyakorlati működését, dilemmáit és veszélyeit is szemléletesen tárgyalja. Ezért egyszerre hasznos a jogász szakma, a gyakorló ügyvédek, bírók és minden pereskedő fél számára, akik a magánszakértő bevonását mérlegelik. A szerző üzenete világos: a magánszakértői bizonyítás fontos újítás, de csak akkor válhat valóban hatékony eszközzé, ha tudatosan, a szabályok pontos ismeretében és a kockázatok felmérése mellett alkalmazzák.